

کنه‌های آبی ایران

نگارش: دکتر حسین سپاسگزاریان (۱)

بررسی مختصر مجموعه انتشارات کنه‌های آبی جهان (Viets (1955, 1956) مبین این حقیقت است که تا سال ۱۹۵۶ در لیتراتورهای جهانی جایی برای کنه‌های آبی ایران گشوده نشده بود. از طرف دیگر مرور لیتراتورهای مربوطه نشان می‌دهد که در کشورهای همسایه ایران از جمله شوروی (Sokolow (1940, 1948) افغانستان (Imamura (1966) هندوستان (Cook (1967) مطالعات جامعی در این زمینه صورت گرفت و در آمریکا (Cook (1974) و کشورهای اروپای غربی (Bader (1975) و Schworbel (1959) و حتی ژاپن (Imamura (1953, 1954) دامنه فعالیت از بررسی اجمالی بیابان رسیده و بررسیهای اصولی و دقیق در مورد بیولوژی و اکولوژی کنه‌های آبی بعمل آمده است.

برای رفع این نقص و شروع پژوهشهای فونستیک بمناسبت برگزاری پنجمین کنگره گیاه پزشکی ایران، از طرف دانشگاه تهران از آقای پروفسور Jurgen Schworbel استاد دانشگاه و رئیس مؤسسه Limnologie دانشگاه Konstanz دعوت بعمل آمد که برای برنامه ریزی بررسی کنه‌های آبی و همکاری با نگارنده برای مدت یکماه بایران بیایند (Sepasgozarian (1967). ایشان با قبول این دعوت، شهریور ماه ۱۳۵۳ را در ایران گذراندند و در این مدت گذشته از شرکت در کنگره گیاه پزشکی ایران مبادرت بجمع آوری بهائی کردند. شرح مسافرت‌های علمی و نمونه‌های جدید جمع آوری شده با نتیجه

(۱) - گروه گیاه پزشکی دانشکده کشاورزی - دانشگاه تهران

معرفی چهار گونه و یک زیرجنس جدید بپایان رسید (Schwoerbel & Sepasgozarian 1976):

Panisopsis circularis Schwo. & Sepas.

Hygrobatas (Dekabates) qanaticola Schwo. & Sepas.

Atractides (s. str.) *nahavandii* Schwo & Sepas.

Atractides (Iranomegopus) baderi Schwo. & Sepas.

در سال ۱۳۵۴ آقای پروفسور Schwoerbel بعلت فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی و مدیریت نتوانست برای باردیگر بایران بیاید و لذا از آقای دکتر کارل بادر (Carl Bader) که یکی از پژوهشگران سرشناس بین‌المللی و با سابقه پژوهشی . ۴ ساله در رشته کنه‌های آبی است دعوت شد که برای پی‌گیری کارهای قبلی بایران بیایند . آقای بادر خرداد ماه ۱۳۵۴ را در ایران گذراندند و در خلال این مدت مبادرت به جمع‌آوری گردید . نتیجه این مطالعات و مسافرت از یکطرف معرفی‌گونه جدید (*Feltria sepasgozariani* Bader) و از طرف دیگر تشکیل یک گروه همکار مرکب از آقایان پروفسور Schwoerbel - دکتر Bader و اینجانب گردید . تقسیم کارهای پژوهشی باین نحو انجام شد که هر یک روی چند تیره فعالیت کنند و نتایج پژوهشها پس از بررسی گروهی منتشر شود .

Bader (1976) نه تنها به معرفی و شرح مشخصات *F. sepasgozariani* پرداخت بلکه نتیجه بررسیهای مرفولژی و مخصوصاً فیلوژنی چهل ساله خود در مورد تیره *Feltriidae* را در این مجموعه برشته تحریر درآورده است .

برای آشنائی بیشتر علاقمندان و جلب نظر و همکاری پژوهشگران جوان در این رشته مجموعه‌ای در مورد کنه‌های آبی شامل مقدمه - مرفولژی - بیولوژی و اکولوژی بوسیله آقای دکتر Bader تهیه شده است که بوسیله اینجانب ترجمه و درآینده نزدیک چاپ و در اختیار علاقمندان قرار خواهد گرفت .

ذیلا تیره - جنس و گونه‌های کنه‌های آبی که تا کنون در ایران مشخص شده است از نظر خوانندگان میگذرد و اضافه می‌نماید که گونه‌های مذکور متعلق به جنسهای مختلف که نام علمی آنها هنوز مشخص نشده است در دست بررسی است و متعاقباً اعلام خواهد شد .

۱ - تیره *EYLAIIDAE*

جنس: *Eylais*: ۱ یا ۲ گونه - جمع‌آوری شده از رودخانه شور (جاده تهران - ساوه) - یک آبگیر نزدیک بندر بهلوی و یک آبگیر بعد از شاهپور در راه

رضائیه .

۲ - تیره *PROTZIIDAE*

جنس *Protzia* : ۱ یا ۲ گونه - جمع آوری شده از رودخانه کرج (نزدیک گچسر) و از جوی آب جاده هراز، بعد از امامزاده هاشم .

۳ - تیره *THYASIDAE*

جنس *Panisopsis* : گونه جدید *circularis* Schw. & Sepas. جمع آوری شده از جوی آب واقع در ۱۲ کیلومتری قبل از دلیجان بطرف اصفهان .

۴ - تیره *HYDRODROMIDAE*

جنس *Hydrodroma* : گونه *H. despiciens* Muller - جمع آوری شده از یک آبگیر نزدیک بندر پهلوی .

گونه *H. torrenticola* Walter - جمع آوری شده از جوی آب ۳ کیلومتری پس از رودسر در راه لنگرود .

۵ - تیره *SPERCHONIDAE*

جنس *Sperchon* : ۳ گونه با انتشار وسیع .

گونه *S. pahlavii* Bader & Sepas. که از آبشار زردبند در جاده چالوس جمع آوری شده است .

۶ - تیره *LEBERTIIDAE*

جنس *Lebertia* : ۳ گونه - با انتشار وسیع .

۷ - تیره *TORRENTICOLIDAE*

جنس *Torrenticola* : ۳ گونه - با انتشار وسیع .

۸ - تیره *LIMNESIIDAE*

جنس *Limnesia* : ۱ گونه - جمع آوری شده از آبگیرهای جاده تهران تبریز (قبل از تبریز) .

۹ - تیره *HYGROBATIDAE*

جنس *Hygrobates* : حداقل ۴ گونه از جمله :

گونه *H. (s. str.) calliger* Piersig - جمع آوری شده از رودخانه نیزار ۸۵

کیلومتری ساوه و زاینده رود

گونه *H. (Dekabates) quanaticola* Schw. & Sepas. - جمع آوری شده از قنات

نزدیک رضائیه .

جنس *Atractides* حداقل ۶ گونه از جمله :

گونه جدید *A. (Iranomegapus) baderi* Schwo. & Sepas. - جمع آوری شده از رودخانه شور جاده تهران ساوه - جوی آب واقع در ۱۲ کیلومتری دلیجان بطرف اصفهان.

گونه جدید *A. nahavandii* Schwo. & Sepas. - جمع آوری شده از آب جوی جنگلی نزدیک شاندیز مشهد .

۱۰ - تیره *UNIONICOLIDAE*

جنس *Unicola = Untonicola* : ۱ گونه . جمع آوری از جوی آب ۳ کیلومتر پس از رودسر در راه لنگرود .

۱۱ - تیره *FELTRIIDAE*

جنس *Feltria*

گونه جدید *F. sepasgozarianii* Bader . جمع آوری شده از آبشار جاده تهران - آمل پس از امامزاده هاشم در ارتفاع ۲۲۰۰ متری .

۱۲ - تیره *ATURIDAE*

جنس *Aturus* : ۱ گونه - جمع آوری شده از جوی آب پارک گلستان ۱۶۲ کیلومتری بجنورد .

جنس *Kongsbergia* : ۱ گونه - جمع آوری شده از جوی آب ۳ کیلومتر پس از رودسر بطرف لنگرود .

۱۳ - تیره *ARRENURIDAE*

جنس *Arrenurus* : ۵ گونه - جمع آوری شده از دریاچه گوری گل جاده تهران تبریز و ۵ کیلومتری تبریز از جمله :

گونه های *A. (s.str.) radiatus* Piersig و *A. crenatus* Koen. و *A. affinis* Koen.

A. compactus Piers., *A. (s. str.) bicuspidator* Berl.

بطور کلی تاکنون ۳۵ گونه از ۱۵ جنس و ۱۳ تیره کنه آبی در ایران جمع آوری و تعدادی از آن مشخص شده است . از روی جنسهای جمع آوری شده با اطمینان میتوان اظهار نظر کرد که این جانوران مربوط به Zoographie ناحیه

Paläarktis هستند. جانورانی که توسعه انتشار آنها عمومیت ندارد و از سطح گونه تجاوز نمیکنند ولی از نظر تعداد غنی هستند. گونه های تیره *Hygrobatidae* و از جنس *Hygrobates* و *Atractides* در درجه اول کنه های آبی غالب هستند و پس از آن کنه های گونه *Sperchon* و *Torrenticola* از درجه وفور متناسب برخوردار میباشند.

فون آبگیرها از نظر کنه های آبی غنی نبوده و اغلب آنها عاری از کنه هستند و علت آن شاید زیادی املاح و تمیز نبودن آب آنها است. آبگیرهای راه تهران - اصفهان شیراز جزء این آبگیرها هستند. آبگیرهای اطراف تبریز از نظر کنه های آبی غنی هستند و چهارگونه از جنس *Arrenurus* در آن فعالیت دارند. در آبگیرهای با آب لب شور فقط *Hydrodroma despiciens* و گونه های جنس *Eylais* زندگی میکنند.

برنامه جاری و آینده، بررسی فونستیک رودخانه کرج - آبروهای دائمی در کوههای البرز و زاگرس وجویهای جنگلی و رودخانه های مازندران و گرگان است و امید است بتوان با پی گیری این پژوهشها در درجه اول مبادرت به تعیین فون کنه های آبی این مناطق و سپس بررسی بیولوژی و اکولوژی آنها نمود.

HYDRACHNELLAE FROM IRAN

By: H. SEPASGOZARIAN⁽¹⁾

Summary

In the book of Viets (1956), in which all hitherto papers on water mites are summarized, no notes are given about the water mites of Iran, although in the neighbouring countries (USSR, Afghanistan and India) studies on this subject are undertaken. In the United States, Western Europe and Japan during this time biological and ecological research on water mites are already purposed. In 1974, the Teheran University has started to study the fauna of water mites in Iran by the invitation of Dr. J. Schwoerbel (West-Germany) and Dr.C. Bader (Switzerland), who have collected water mites during some trips in Iran. Until now, 35 species of 15 genera and 13 families are found, of which 5 species are new for the world. A list of this water mites of Iran is given here.

(1) University of Tehran - Faculty of Agriculture.

REFERENCES

- BADER, C., 1975. Die Wassermilben des Schweizerischen Nationalparks.
 1. Systematisch-faunistischer Teil.-
 Ergebnisse der wiss. Untersuchungen im Schweizerischen Nationalpark, Band XIV (70), 1-270.
- BADER, C., 1976. Wassermilben (Acari, Prostigmata, Hydrachnellae) aus dem Iran.-
 2. Mittl., *Bulletin of the Faculty of Science Tehran University*, Suppl. Vol., No. 1-
- COOK, D.R., 1967. Water mites from India.- *Mem. Amer. Entomol. Inst.*, 9, 1-411.
- COOK, D.R., 1974. Water mite genera and subgenera.- *The American Entomological Institut, Michigan*, 1-840.
- IMAMURA, T., 1953. Some water mites from Hiroshima Prefecture.-
J. Fac. Sci. Hokkaido Univ., Vol. 11, 193-260.
- IMAMURA, T., 1954. Studies on water mite from Hokkaido.-
J. Hokkaido Gakugei Univ., Sect. B, Suppl. Vol., 1-148.
- IMAMURA, T., 1966. Some water mites (Hydrachnellae) from Afghanistan.-
Res. Kyoto Univ. Sci. Exped. Karakorum Hindukush, VIII, 189-200.
- SCHWOERBEL, J., 1959. Ökologische und tiergeographische Untersuchungen über die Milben (Acari, Hydrachnellae) der Quellen und Bäche des südlichen Schwarzwaldes und seiner Randgebiete.- *Archiv für Hydrobiologie*, Suppl., XXIV (3/4), 385-546.
- SCHWOERBEL, J. & SEPASGOZARIAN, H., 1976. Wassermilben (Hydrachnellae, Acari) aus dem Iran.-1. Mittl., *Acta Ecologica Iranica*, 1, 7-16.
- SEPASGOZARIAN, H., 1976. 18 Jahre Pflanzenmilbenforschung im Iran.-
- SOKOLOV, J., 1940. Hydracarina.- *Fauna SSSR, Zoolog. Inst. Acad. Sci.*, 5/2, 1-535
- SOKOLOV, J., 1948. Hydracarinae aus Tadjikistan.- *Festschrift. Sernow*, 242-262.
- VIETS, K., 1955. Die Milben des Süßwassers und des Meeres.- Teil 1: Bibliographie. - *VEB Gustav Fischer Verlag, Jena*, 1-476.
- VIETS, K., 1956. Die Milben des Süßwassers und des Meeres. - Teil 2 + 3: Katalog und Nomenklatur.- *VEB Gustav Fischer Verlag, Jena*, 1-870.